

 Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzARB muammolari

2/S-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ S/2 (4) – 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Укташ Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматовиҷ – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Раја Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўқтамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Хожаев Азизхон Сайдалохонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Ҳатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Ҳамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яҳшиликов Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Файбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Сайдова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, "Tashkent International University of Education" халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тибиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудири;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехruz Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салаҳутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Рахман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдулаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти хузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти хузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуротовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Ҳуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти хузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Файбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти хузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судъялар олий кенгаши хузуридаги Судъялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич - юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Ҳавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна - педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети хузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашурновна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохида Зайневна - педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибраҳимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баҳодировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна - педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васила Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Хайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна - психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Карамаддиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;
Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович –сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;
Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич –сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Махкамаси хузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” маъсулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:
scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:
(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Полвонов Козимбек	
ЎЗБЕКИСТОННИНГ ЖАНУБИЙ ШАҲАРЛАРИ ТОПОНИМИГА ОИД	
МАЪЛУМОТЛАР	10-15
<i>Xadjamuratova Matlyuba</i>	
МАКТАВГАЧА ТА’ЛИМДА БОЛАЛАРНИ ИЖТИМОИY ХИМОЯ QILISHGA INNOVATSION	
YONDOSHUVNING DOLZARBLIGI	16-21
Шовкатов Шокир Шовкат ўғли	
АБУЛ-ЮСР ПАЗДАВИЙ ИЛМИЙ МЕРОСИНИ ЎРГАНИШДАГИ ЁНДАШУВЛАР	22-31
<i>Mo'minov Xusanboy Madaminjonovich, Qodirjonov Omadjon Tavakkaljon o'g'li</i>	
О'zbekiston RESPUBLIKASIDA SUD QONUNCHILIGIGA KIRITILGAN O'ZGARISHLAR VA	
ULARNING AHAMIYATI	32-36

Пардаев Асрор	
ҚАШҚАДАРЁ ВИЛОЯТИ АҲОЛИСИНИ ХАЛҚ ИСТЕМОЛИ ВА ОЗИҚ-ОВҚАТ	
МАҲСУЛОТЛАРИ БИЛАН ТАЪМИНЛАШ МАСАЛАЛАРИ	37-42

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Умурзақова Мўътабархон Нодир қизи	
ЖАХОНДА ТИББИЙ СУФУРТА ТИЗИМИНИНГ РИВОЖЛАНИШ ХУСУСИЯТЛАРИ	43-52

Рахманов Зафар	
ТИЖОРАТ БАНКЛАРИДА ДЕПОЗИТ ОПЕРАЦИЯЛАРИНИНГ РИВОЖЛАНИШ	
ТЕНДЕНЦИЯЛАРИНИ БАҲОЛАШ	53-62

Аминов Фазлитдин Баҳадирович	
РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ СЕМЕЙНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В ЭКОНОМИКЕ	
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	63-70

Курбонова Шаҳриноз Авазхоновна	
ИҚТИСОДИЁТНИ ДИВЕРСИФИКАЦИЯЛАШ ЖАРАЁНЛАРИДА АСОСИЙ ВОСИТАЛАР	
ТАҲЛИЛИНИ ЎЗИГА ХОС ЖИҲАТЛАРИ	71-81

<i>Azimova Hulkar Egamberdiyevna</i>	
KREDIT PORTFELINI SAMARALI BOSHQARISHDA TIJORAT BANKLARINING O'RNI	82-87

Rajabov Orzujon Mamasoliyevich	
LOGISTIKA XIZMATLARINI KO'RSATISHDA BUYUMLAR INTERNETI (INTERNET OF	
THINGS)DAN FOYDALANISH	88-93

Сайдов Сарвар Хайруллоевич	
ДАВЛАТ ХИЗМАТЧИЛАРИДА БОШҚАРУВ КОМПЕТЕНЦИЯЛАРИНИ ШАКЛАНТИРИШ	
БОРАСИДА ХОРИЖ ТАЖРИБАСИ	94-104

Сержанов Аймурат Медетбаевич	
ХАЛҚАРО АМАЛИЁТ ВА ЎЗБЕКИСТОНДА РАҶАМЛИ БАНКЛАР ХИЗМАТЛАРИНИ ЯРАТИШ	
ЗАРУРИЯТИ	105111

Туробов Шерзод Алишерович, Ибодуллаев Зафар Ибодуллаевич	
ТИЖОРАТ БАНКЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ ХОРИЖ	
ТАЖРИБАСИ	112-119

<i>Daniyarova Feruza Baxriddinovna, Chinorova Shahodat Mansur qizi</i>	
O'zbekiston IQTISODIYOTIGA XORJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISH	
YO'LЛАRI	120-126

Temirova Feruza Sagdullayevna

XULQ-ATVOR IQTISODIYOTI VA BRENDGA SODIQLIK 127-132

Sharipova Shaxzoda Xasanovna

YANGI O'ZBEKISTONDA TURIZM MADANIYATINI YUKSALTIRISH ISTIQBOLLARI 133-138

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

Alimova Shahniza Hamidovna

НОГИРОНЛИГИ БОР ЁШЛАР - АЛОҲИДА ХУСУСИЯТГА ЭГА ИЖТИМОЙ-ДЕМОГРАФИК ГУРУХ СИФАТИДА 139-147

Asrakulova Adiba Nabieva

“ЁШЛАР ВА БИЗНЕСНИ ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ ЙИЛИ” НИНГ ҚАБУЛ ҚИЛИНИШИ ТАДБИРКОРЛАРНИНГ ИҚТИСОДИЙ ТАФАККУРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДАГИ АҲАМИЯТИ 148-154

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Teshabayeva Dilfuza Muminovna

LEXICAL PROBLEMS OF TRANSLATING THE NAMES OF NEW PHENOMENA IN MASS MEDIA 155-160

Rustamov Ilhom Tursunovich, Inog'mjonova Robiya Rustamjon qizi

INTERFERENSIYA HODISASINING TILDA AKS ETISHI XUSUSIDA OLIMLARNING TADQIQOTLARI VA QARASHLARI 161-165

Abdikhamidova Sevinch Obidjon kizi

PROBLEMS FACED IN TRANSLATING PROPER NOUNS 166-170

Djurakulova Elmira Suyunova

SHOYIM BO'TAYEV ROMANLARIDA BADIY XRONOTOP VA MIFOLOGIK TALQIN 171-177

Dalieva Madina Khabibullaevna

THE ROLE OF BLENDING THEORY IN POLYSEMY AND METAPHOR 178-183

Жўраева Ирода Ахмедовна

ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК АНТРОПОНИМИК ЛУФАТЛАР ТИПОЛОГИЯСИ 184-189

Iminova Shahnoza-Begim Bahodirovna

INGLIZ TILIDA INSONNING IJOBIY AQLIY XUSUSIYATLARINING IFODALOVCHI BIRLIKLARNING KONSEPTUAL, LINGVO-MADANIY XUSUSIYATLARI 190-193

Irgasheva Shoxida Sadreddinovna

INTERNET DISKURSIDAGI IQTISODIY NEOLOGIZMLARNI TARJIMA QILISH XUSUSIYATLARI 194-200

Tursunova Zarina Farxodovna

LINGVISTIKADA EMOTLARNI O'RGANISHGA ZAMONAVIY YUNDASHULAR (INGLIZ TILI ASOSIDA) 201-205

Satibaldiyev Erkinjon Kamilovich

PARADIGMATIC SOUND INTERFERENCE IN THE ENGLISH SPEECH OF TURKOPHONES 206-212

Radjabova Hafiza Shukrulloevna

INGLIZ VA O'ZBEK TERMINOLOGIYASINING METODOLOGIK ASOSLARI 213-220

Avezova Dilovar Salimovna

TAXALLUSLARNI O'RGANISHNING NAZARIY JIHATI 221-225

<i>Alikberova Kamila Adhamovna</i>	
A CRITICAL ANALYSIS OF LANGUAGE USE AND LANGUAGE ACQUISITION	226-232
<i>Rakhmatova Bahara Ibodulla qizi</i>	
THE ROLE OF LEGAL DISCOURSE IN MODERN LINGUISTICS	233-238
<i>Valieva Nargizakhon Zamir kizi</i>	
COMPARATIVE ANALYSIS OF “KITE RUNNER” AND “A THOUSAND SPLENDID SUNS” BY KHALED HOSSEINI: THEMES, CHARACTERS, AND SOCIOPOLITICAL CONTEXT	239-244
<i>Mamatqulova Zilola Rejabaliyevna</i>	
RISHTON KULOLCHILIK MAKTABI KASB-HUNAR LEKSIKASINING STUKTURAL TASNIFI	245-251
<i>Alimova Kamola Tursunovna</i>	
CHALLENGES IN PREPARATION OF GUIDE TRANSLATORS	252-258
<i>Сейтимбетова Айкумар Пулатбаевна</i>	
ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ В АНГЛИЙСКОМ, РУССКОМ И КАРАКАЛПАКСКОМ ЯЗЫКАХ.....	259-264
<i>Бегжанова Айсилуу Махмудовна</i>	
ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА КОМПЬЮТЕР ЛИНГВИСТИКАСИ ТЕРМИНЛАР ТИЗИМИНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	265-270
<i>Kubanova Ilmira Sharifovna</i>	
EXPLORING ABBREVIATED RAILWAY TERMINOLOGY IN ENGLISH: A COMPREHENSIVE ANALYSIS	271-275
<i>Azamjonova Sarvinoz</i>	
USE OF TOPONYMS IN MODERN FRENCH MEDIA	276-282

12.00.00 - ЮРИДИК ФАНЛАР

<i>Muxiddinova Dildora Muxiddinovna</i>	
O'ZBEKİSTONNING BOJXONA FAOLIYATIGA KİOTO KONVENSIYASINI JORİY ETİŞHNİNG HUQUQIY JİHATLARI VA JSTGA A'ZOLIKNING TA'SIRI	283-292
<i>Asadov Eldorjon Nizomiddin o'g'li</i>	
SOLIQ NAZORATI HUQUQIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH DAVLAT MOLİYAVİY NAZORATI INSTITUTİNİNG MUHİM OMİLİ	293-298
<i>Mustanov Ilxom Abdıvalijonovich</i>	
BANK QONUNCHILIGINI BUZGANLIK UCHUN JAVOBGARLIKNING NAZARIY-HUQUQIY JİHATLARI	299-304
<i>G'oyibov Jo'rabek Choriyevich</i>	
YOSHLAR MIGRATSİYASI: MUAMMO VA YUTUQLAR TAHLILI	305-309

13.00.00 - ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

<i>Kuziyev Otobek Chuliyevich</i>	
TALABALARDA AXBOROT MODELLASHTIRISH KO'NIKMASINI SHAKLLANTIRISHNING MUHİM UCH BOSQICHI	310-314
<i>Fattaxova Diloram</i>	
TIL O'QITISHDA FOYDALANILADIGAN KOMPYUTER METODLARI	315-321
<i>Moydinova Elmira</i>	
APPLICATION OF FLIPPED LEARNING METHODS IN THE UNIVERSITY	

CLASSROOM	322-326
<i>Xodiyeva Gulhayo Hasan qizi</i>	
ZAMONAVIY BOSHLANG'ICH TA'LIMDA 4K MODELI KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHGA INTEGRATIV YONDASHUVNING MOHIYATI	327-333
<i>Doniyorova Gulrux Shoniyozovna</i>	
AVTOMOBILSOZLIK YO'NALISHI TALABALARINING KASBIY KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA DASTURIY VOSITALARNING AHAMIYATI	334-338
<i>Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna</i>	
RIVOJLANTIRUVCHI TA'LIMINING ASOSIY NAZARIYALARIDA TA'LIM OLUVCHINING ANALITIK QOBILIYATINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI	339-344
<i>Xo'jamberdiyeva Dilfuzা Ikramovna</i>	
DARSLIK BILAN ISHLASH O'QUVCHILARNING AXBOROT KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH VOSITASI SIFATIDA	345-351
<i>Mamaraimov Bekzod Qodirovich</i>	
O'QUVCHILARNING TADQIQOTCHILIK KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH VA ULARNING QIDIRUV FAOLIYATIGA TAYYORLIGI	352-356
<i>Xudayberdiev Nurislam Nuralievich</i>	
BO'LAJAK O'QITUVCHILARING RAQAMLI KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISHNING TASHKILIY-PEDAGOGIK MEXANIZMI	357-363
<i>Qarshiyev Jamshid Murotaliyevich</i>	
TALABALARINING O'QUV FAOLIYATI VA ILMIY IZLANISHLARIDA SUN'IY INTELLEKT: IMKONIYAT VA CHEGARALAR	364-369
<i>Teshaboyeva Shahodat</i>	
ZAMONAVIY SHAROITDA SHAXSNING KASBIY HUQUQIY MADANIYATI	370-375
<i>To'rayeva Dilnoza Ismoilovna</i>	
RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA BO'LAJAK O'QITUVCHINING KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH USLUBIY TAYYORGARLIKNING BIR QISMI SIFATIDA	376-380
<i>Beknayeva Shaxnoza Vladimirovna</i>	
MAKTABGACHA TA'LIM TASHKIOTLARIDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISHDA INNOVATSION JARAYONLAR	381-388
<i>Dusyarov Salimjon Xudaymuratovich</i>	
HARAKATLI O'YINLAR ASOSIDA MAKTAB O'QUVCHILARIDA JISMONIY MADANIYATNI SHAKLLANTIRISH	389-393

Teshaboyeva Shahodat,

Surxondaryo viloyati pedagoglarni yangi metodikalarga
o'rgatish milliy markazi katta o'qituvchisi

ZAMONAVIY SHAROITDA SHAXSNING KASBIY HUQUQIY MADANIYATI

Annotatsiya. Maqolada zamonaviy sharoitda shaxsning huquqiy madaniyati jamiyat madaniyatining tarkibiy qismi sifatida tahlil qilinadi. Shaxsning huquqiy madaniyati jamiyatning huquqiy sohadagi ilg'or yutuqlariga mos keladigan faoliyatga tayyorlikni ifodalaydi. Muallif huquqiy madaniyat shaxsning huquqiy bilimini, shu jumladan, huquqiy ongi, huquqiy normalardan foydalanish ko'nikma va malakalari, o'z xatti-harakatlarining huquqiy normalarga bo'y sunishini tafsiflaydi degan xulosaga keladi.

Kalit so'zlar: shaxs, madaniyat, huquqiy madaniyat, antropologik yondashuv, huquqiy norma.

Teshaboyeva Shahodat

Senior teacher of the Surkhandarya Region National Center for Training Pedagogues in New Methodologies,

PROFESSIONAL LEGAL CULTURE OF A PERSON IN MODERN CONDITIONS

Abstract. The article analyzes the legal culture of a person in modern conditions as a component of the culture of society. The legal culture of a person expresses readiness for activities corresponding to the advanced achievements of the society in the legal field. The author concludes that legal culture describes the legal knowledge of a person, including legal consciousness, skills and abilities to use legal norms, obedience of one's behavior to legal norms.

Key words: personality, culture, legal culture, anthropological approach, legal norm.

Тешабоеева Шаҳодат

Старший преподаватель Сурхандарьинского областного Национального центра подготовки педагогов по новым методикам,

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПРАВОВАЯ КУЛЬТУРА ЧЕЛОВЕКА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Аннотация. В статье анализируется правовая культура человека в современных условиях как составная часть культуры общества. Правовая культура человека выражает готовность к деятельности, соответствующей передовым достижениям общества в правовой сфере. Автор приходит к выводу, что правовая культура описывает правовые знания человека, в том числе правосознание, умения и навыки использования правовых норм, подчиненность своего поведения правовыми нормами.

Ключевые слова: человек, культура, правовая культура, антропологический подход, правовая норма.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI2Y2024N55>

Kirish. Hozirgi bosqichda madaniyat jamiyatda shakllangan ko'nikma va qobiliyatlar majmuini o'z ichiga oladi, buning natijasida u etishtirishni, shaxsning axloqiy fazilatlari haqida g'amxo'rlikni shakllantirishni, o'lchov va madaniyatni tavsiflovchi yangi ma'noga ega bo'ldi. sub'ektning ijtimoiy faoliyatida muhim kuchlarini amalgalash usuli.

Yoshlar huquqiy madaniyatini yuksaltirish eng avvalo ularda qonunlarga hurmatni shakllantirish, o'z huquq va burchlarini to'liq anglab yetish va rioya etish, befarqlikka yo'l qo'ymaslik, jinoyatchilkning oldini olish kabi bir qator muammolarning amaliy yechimi bo'lib xizmat qiladi. Huquqiy savodxonlik fazilati shaxs – jamiyat – davlat munosabatlariga muhim ta'sir ko"rsatadi, hayotda mehnat faoliyatida yoki boshqa bir sohada yuzaga keladigan muammolarniadolatli va xolis hal qilish imkonini beradi[1]

Madaniyat – bu lotincha "cultura" so'zidan kelib chiqqan va tabiiy sabablar natijasida yuzaga keladigan o'zgarishlardan farqli o'laroq, inson ta'sirida tabiiy ob'ektning o'zgarishini anglatuvchi murakkab insoniyat hodisasi [2]. Madaniyatning zamonaviy talqini o'zgarishlarni boshdan kechirdi va odamlar tomonidan yaratilgan va yaratilayotgan moddiy va ma'naviy qadriyatlar yig'indisini, jamiyatning rivojlanish darajasini tavsiflovchi qadriyatlarni ishlab chiqarish uchun barcha turdagi o'zgartiruvchi faoliyatning yig'indisini tavsiflaydi[2, 133-b].

Tadqiqot metodologiyasi. Maqolada zamonaviy sharoitda shaxsning huquqiy madaniyati jamiyat madaniyatining tarkibiy qismi sifatida tahlil qilinadi. Shaxsning huquqiy madaniyati jamiyatning huquqiy sohadagi ilg'or yutuqlariga mos keladigan faoliyatga tayyorlashning shakl va metodlarni guruhash, solishtirma tahlil, tanlama kuzatuv usullaridan foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi sifatida mantiqiy va tarkibiy tahlil qilish, guruhashlantirish va taqqoslash usullaridan foydalanildi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. O'zbekiston Respublikasi Prezidentning 2019-yil 9-yanvardagi "Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"[3]gi Farmoni, 2019-yil 20 –apreldagi "Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish bo'yicha tadbirlarni monitoring qilish va baholash to'g'risida"[4]gi Nizomning qabul qilinishi aynan yoshlarning huquqiy savodxonlikni yuksaltirish, provardida mamlakatdagi keng ko'lamli islohotlarga barchani o'z huquq va burchlari doirasida faol ishtirokini ta'minlash maqsadining huquqiy asosi hisoblanadi.

S.S.Alekseevning fikriga ko'ra, huquqiy madaniyat – bu ma'naviy madaniyat va huquqiy taraqqiyot bilan bog'liq huquqiy texnologiyaning xususiyatlarini o'z ichiga olgan normativ xususiyatlar, to'plangan huquqiy qadriyatlar rivojlanishining erishilgan darajasida ifodalangan huquqiy boylikning bir turi[5].

A.P.Semitkoning fikricha, salbiy huquqiy hodisalarni huquqiy madaniyatdan chiqarib tashlash madaniy-tarixiy jarayonni ob'ektiv nomuvofiqlikda aks ettirishga yordam bermaydi, u o'rganilayotgan hodisani rivojlanishning ichki manbasidan mahrum qiladi va shuning uchun bu kontseptsiya o'z ichiga darajasini o'z ichiga olishi kerak. ham ijobiy, ham salbiy hodisalarning rivojlanishi [6, 34-b].

V.P.Salnikovning ta'kidlashicha, huquqiy madaniyatni tasniflash uni inson va jamiyatning faoliyati va rivojlanishining real jarayonlariga yaqin bo'lgan umumiy modelni ishlab chiqish uchun nazariy shartlarni yaratadigan yaxlit tizim sifatida tushunishga asoslanishi kerak. shaxs va jamiyatning sifat huquqiy holati sifatida qabul qilinadigan, turli asoslar bo'yicha tuzilishga tobe bo'lgan maxsus ijtimoiy hodisani ifodalaydi [7, 47-b].

A.V.Malkoning fikriga ko'ra, huquqiy madaniyatda shaxsga xos bo'lgan, tarixiy jarayonning sub'ekti bo'lgan, faoliyatda insoniy tamoyilning namoyon bo'lishiga yordam beradigan yoki oldini oladigan fazilatlar sifatida shaxsiy va ijtimoiy tarkibiy qismlar ajralib

turadi[8, 38-b]. Shu bilan birga, muallifning ta'kidlashicha, shaxsning huquqiy madaniyati qonunni bilish va tushunishni o'z ichiga oladi va qonun hujjaligiga muvofiq xatti-harakat, bilimlarning hajmi va chuqurligi, malakali huquqiy xulq-atvor ko'nikma va malakalarining mavjudligida namoyon bo'ladi.

V.N.Kudryavtsev huquqiy madaniyat tushunchasini davlat va jamiyat tomonidan siyosiy va huquqiy ongni shakllantirish va rivojlantirishga, ularning qiymat-me'yoriy majmuasiga va shu bilan huquqiy sohadagi faoliyatga yo'naltirilgan mafkuraviy tartib hodisasi, deb hisoblaydi[9, 38-b]. Muallifning ta'kidlashicha, huquqiy madaniyat ijtimoiy muhitga faol ravishda kirib boradi, jamoalar va ijtimoiy guruqlar a'zolarining shakllangan munosabatlariga ta'sir qiladi, progressiv xulq-atvor normalari zarurligini tushunishga olib keladi [9, 124 – 125-b].

Tahlil va natijalar. Shaxs madaniyatining mohiyatini aniqlash huquqiy vogelik bilan bog'liq umumiy madaniyat turi bo'lgan huquqiy madaniyatning mazmuni va tuzilishini tushunishga yordam beradi, buning natijasida u nisbatan progressiv, ijtimoiy foydali va huquqiy hodisalarda qimmatli bo'lgan narsalarni o'z ichiga oladi. Bundan tashqari, huquqiy madaniyat deganda jamiyatdagi shaxs xulq-atvorining me'yorlari va standartlari tushuniladi, buning natijasida kasbiy huquqiy madaniyat ikki jihatdan ko'rib chiqiladi:

baholash (aksiologik) va moddiy kategoriya sifatida, huquqiy hayotning sifat holati sifatida tushuniladi.

jamiyat taraqqiyotining har bir o'ziga xos bosqichida huquqiy hayotni va uning asosiy yo'nalishlarini alohida yoritish va baholash imkonini beradi.

Shu bilan birga, huquqiy madaniyatni jamiyat huquqiy hayotining holati sifatida tushunish huquqiy hujjalar, huquqni qo'llash faoliyati, huquqiy ong va sub'ektlarning huquqiy rivojlanishi, shu jumladan, xulq-atvor erkinligi darajasining erishilgan darajasida ifodalanadi

Qiyosiy va qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, huquqiy madaniyat tarixiy rivojlanish jarayonida to'plangan va jamiyatning umumiy madaniyati va uning huquqiy hayotda aks etish darajasiga qarab qayta ishlab chiqarilgan huquqiy qadriyatlar (tamoyillar, normalar, toifalar, bilimlar) yig'indisi sifatida qaraladi.

Madaniyatni murakkab va ko'p qirrali hodisa sifatida tushunishdagi turli pozitsiyalarni umumlashtirib, bir qancha ilmiy yondashuvlarning ustunligini ko'rsatish kerak, jumladan:

antropologik, madaniyatni inson tomonidan yaratilgan barcha ne'matlarning yig'indisi sifatida tavsiflovchi;

sotsiologik, u madaniyatni ma'naviy qadriyatlar sifatida talqin qiladi va birinchisidan farqli o'laroq, jamiyat hayotining tarkibiy qismi sifatida ishlaydi;

falsafiy, madaniyatni jamiyat taraqqiyotining tarixan belgilangan darajasi, ijodiy kuchlari va inson qobiliyatları sifatida belgilaydi.

Tahlilning kengligi antropologik yondashuvning ijobjiy tomoni sifatida qaraladi, chunki huquqiy madaniyat ijtimoiy hayotning eng xilma-xil sohalarining namoyon bo'lishi sifatida ishlaydi. Shu bilan birga, huquqiy madaniyatni tushunishning eng samarali va amaliy yondashuvi uni insonning huquq sohasidagi ijodi jarayoni, jamiyat va shaxs taraqqiyotiga xizmat qiluvchi huquqiy ong, qonuniylik, huquq manbalari, huquqiy amaliyot sohasida insoniyat tomonidan to'plangan ilg'or yutuqlar natijasi sifatida ko'rib chiqish bo'lib, u huquqiy qadriyatlar tizimini yaratish va hayotda o'rnatish bilan tavsiflanadi.

Antropologik yondashuv inson faoliyati natijalarini umumlashtirish, mexanik qayd etishga qaratilgan bo'lib, bu aniqlashning aniq mezonlarini shakllantirishga imkon bermaydi.

Ta'kidlash kerakki, madaniyat haqidagi qadriyat g'oyalarini rivojlantirishda ijobjiy rol o'ynagan holda, antropologik yondashuvni boshqa yondashuvlar bilan to'ldirish maqsadga muvofiqdir, bunda inson mehnatini tavsiflashning o'ziga xos usuli bo'lgan ijodiy faoliyat, madaniy ongning eng muhim ko'rsatkichlaridan biri hisoblanadi. Shu bilan birga, ushbu hodisani talqin qilishda umumiy bo'lgan narsa shundaki, birinchi holda, madaniyat ijtimoiy hayotning umuminsoniy mulk sifatida madaniyat insonning ma'naviy ishlab chiqarish, faoliyat yuritishi va takomillashuvi jarayonlari orqali tahlil qilinadi va ikkinchisi tarafdarlari umumiy modelni talqin qilishni taklif qiladilar.

Ta'kidlash kerakki, huquqiy madaniyat insonparvarlikdir, chunki u inson tomonidan uning manfaati uchun yaratiladi.

Shaxsning huquqiy madaniyatini tushunish uchun ikkita parametrni (ijodiy va shaxsiy) ajratib ko'rsatish kerak. Buning natijasida uni ijtimoiy hayotning butun majmuasidan ajratib olish mezonlari belgilanadi, bu esa sivilizatsiya rivojida ijodiy tamoyil sifatida sub'ektning asosiy rolini ta'kidlaydi.

Binobarin, huquqiy madaniyatning holatini ko'rsatuvchi jamiyatning xususiyati huquqiy ong va huquqiy faoliyat darajasini, huquqiy normalar va huquqiy faoliyatning progressivlik darajasini, shuning uchun jamiyatning huquqiy madaniyatini o'z ichiga oladi, bu erkinlikni ta'minlashning sharti hisoblanadi. Shu bilan birga, jamiyatning huquqiy madaniyati umumiy madaniyatning bir qismi bo'lib, quyidagi omillar bilan tavsiflangan quyidagi huquqiy voqelik bilan bog'liq ma'naviy va moddiy qadriyatlarni o'z ichiga oladi:

huquqqa bo'lgan haqiqiy ehtiyoj;
davlatdagi qonun va tartibning holati;
jamiyatda yuridik fan va huquqiy ta'larning rivojlanish darjasasi.

Bundan tashqari, shaxsning huquqiy madaniyati huquqiy ong bilan chambarchas bog'liq bo'lib, unga tayanadi va nafaqat mafkuraviy va psixologik jihatlarni, balki huquqiy ahamiyatga ega bo'lgan xatti-harakatlarni ham o'z ichiga oladi [10, 53-b.].

Ko'rib chiqilayotgan jihatda shaxsga nisbatan huquqiy madaniyat huquqni bilish va tushunish, uning talablari va funktsiyalarini boshqa sohalar (siyosiy, axloqiy, estetik, diniy va boshqalar) bilan o'zaro aloqada ongli ravishda bajarishni anglatadi. Ushbu tushunchaning o'ziga xos mazmuni, albatta, ma'lum bir jamiyatning hukmron madaniyatiga va alohida hududlarga xos xususiyatlarni ochib beradi.

Yuqoridagilarni hisobga olgan holda, shaxsning huquqiy madaniyati jamiyatning huquqiy sohadagi ilg'or yutuqlariga mos keladigan faoliyatga tayyorlikni ifodalaydi. Buning natijasida shaxsning doimiy huquqiy boyitishi sodir bo'ladi. Shu bilan birga, huquqiy madaniyat shaxsning huquqiy bilimini, shu jumladan huquqiy ongi, huquqiy normalardan foydalanish ko'nikma va malakalari, o'z xatti-harakatlarining huquqiy normalarga bo'y sunishini tavsiflaydi.

Bundan tashqari, huquqiy madaniyat shaxsning ijodiy faoliyatining ma'lum bir tabiatini va darajasini ifodalaydi.

Binobarin, huquqiy bilimlarni o'z talablarini bajarish zarurati bilan uyg'unlashtirgan va o'z faoliyatida ularga amal qilgan shaxslargina huquqiy-madaniy hisoblanadi.

Ushbu pozitsiya shaxs va jamiyat madaniyatlaridagi farqlarga qaramay, o'zaro bog'liqlik va o'zaro almashinishni ko'rsatadigan ijodiy jarayon va faoliyatning o'ziga xos usuli sifatida tushuniladigan huquqiy madaniyatni aniqlashga yondashuvlarni qiyosiy tahlil qilish va ko'rib chiqish natijalari bilan tasdiqlanadi.

Binobarin, shaxs va jamiyatning huquqiy madaniyatini alohida ajratib olish eng muhim uslubiy tamoyil deb hisoblanishi kerak, chunki huquqiy madaniyatning mohiyatini

shakllantirish tamoyillarini hisobga olgan holda ushbu hodisalarni o'rganishga mavjud yondashuvlar xulosa qilish imkonini beradi.

Faqatgina shunday yondashuv huquqiy madaniyat sohasidagi mavhumlikning barcha boyligi, hayotiyligi va kuchini kashf qilish, shu jumladan, uni shaxs sifatida huquq sub'ektining rivojlanish natijasi va vositalari sifatida tushunish imkonini beradi.

Bundan tashqari, ushbu yondashuvdan foydalanish shaxsning huquqiy hayotdagi rolini oshirish pozitsiyasini hisobga olish, birinchi navbatda, huquqiy madaniyatning funktional-moddiy jihatiga alohida e'tibor qaratish imkonini beradi.

Huquqiy madaniyatni shaxs va uning faoliyatisiz tasavvur qilib bo'lmasligini, tafakkurning ilg'or yo'nalishini ta'kidlash muhimdir, chunki u ijtimoiy hodisa sifatida aniq belgilangan maqsadga ega va eng muhim qiymat tarkibiy qismlarining butun majmuasini qamrab oladi.

Binobarin, shaxsning huquqiy madaniyati jamiyat huquqiy madaniyatining tarkibiy qismi bo'lib, unga bog'liq bo'lgan, jamiyat taraqqiyoti darajasi va xususiyatini aks ettiruvchi, shaxs va qonuniy faoliyatning ijtimoiylashuvini ta'minlovchi, jamiyatning izchil harakatini rag'batlantiradigan qadriyatdir.

Turli yondashuv va pozitsiyalarini umumlashtirgan holda, shaxs va jamiyatning huquqiy madaniyati umuminsoniy qadriyatlarning toifalaridan biri, insoniyatning umuminsoniy gumanistik yutuqlari natijasi sifatida ko'rib chiqilishi kerak, buning natijasida u tsivilizatsiyaning ajralmas tarkibiy qismiga aylanadi.

Xulosa va takliflar. Falsafiy, huquqiy, psixologik va pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish quyidagi xulosalar chiqarishga imkon beradi:

huquqiy madaniyat kasbiy madaniyatning, shu jumladan ma'naviy va moddiy qadriyatlarning bir qismi bo'lib, jamiyat huquqiy hayotining sifat holatini, huquqiy faoliyatda, huquqiy hujjalarda, huquqiy ongda va umuman, sub'ektning (shaxs, ijtimoiy guruhs) huquqiy rivojlanish darajasi, shuningdek, davlat va fuqarolik jamiyatni tomonidan inson huquqlari va erkinliklarining kafolatlanganlik darajasini tavsiflaydi;

huquqiy madaniyat – bu jamiyatda qabul qilingan normalar va qadriyatlar tizimi bo'lib, shaxsning qonunga, davlatga munosabatini shakllantiradi, uning subyekti shaxs, ijtimoiy guruh va umuman jamiyatdir.

mutaxassisning huquqiy madaniyati – bu huquqiy ko'rsatmalarni bilish, tushunish va ongli ravishda amalga oshirishni tavsiflovchi shaxsiy madaniyatlar yig'indisi, huquqiy bilim darajasini, munosabatini tavsiflovchi kognitiv, motivatsion-qiyamatli, tartibga solish va kommunikativ tarkibiy qismlarni o'z ichiga olgan murakkab shaxs shakllanishi.

Adabiyotlar/Литература/ References:

- Amirov Z. "Huquqiy xabardorlikni oshirish huquqiy ong va madaniyatni yuksaltirish vositasi sifatida" // Jamiyat va boshqaruv –2015. №3
- Qurbanova G.M., Oliy ta'lim muassasalari shaxslarida huquqiy madaniyatni shakllantirishning nazariy jihatlari. Zamonaviy ta'lim / Современное образование. 2014, №11, 16–20 bet.
- O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 09 yanvardagi "Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi PF-5618-sonli Farmoni. <https://lex.uz/docs/4149765>
- Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish bo'yicha tadbirlarni monitoring qilish va baholash to'g'risida Nizom. 2019-yil 20-aprel. (<https://lex.uz/ru/docs/4300837>)

5. Алексеев С.С. Теория права. Москва: Бек, 1994.
6. Семитко А.П. Русская правовая культура: мифологические и социально-экономические истоки и предпосылки. Государство и право. 1992; 10: 108 – 111.
7. Сальников В.П. Стабильность общества и правовая культура: Материалы международной научно-практической конференции: в 2-х частях. Санкт-Петербург, 1998.
8. Малько А.В. Теория государства и права в вопросах и ответах: учебно-методическое пособие. Москва: Юрист, 1997.
9. Кудрявцев В.Н. Правомерное поведение: норма и патология. Москва: Наука, 1982.
10. Боер В.М. Правовая информированность и формирование правовой культуры личности (вопросы теории). Диссертация ... кандидата юридических наук. Санкт-Петербург, 1993.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ S/2 (4) – 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

**Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари” электрон
журнали 2020 йил 6 август куни 1368-
сонли гувоҳнома билан давлат
рўйхатига олинган.**

**Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масьулияти чекланган жамияти**

Таҳририят манзили:
100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой
тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-
уй. Электрон манзил:
scienceproblems.uz@gmail.com
Боғланиш учун телефонлар:
(99) 602-09-84 (telegram).